25/06/2019

Η Βασιλική του Αγίου Νικολάου στα Μύρα

/ Ιερές Μονές

Ο Άγιος Νικόλαος, από τους πιο αγαπημένους και περισσότερο τιμώμενους αγίους της Ορθοδοξίας και του Χριστιανικού γενικότερα κόσμου αλλά ιδίως του ελληνικού χώρου, τιμάται ως άγιος προστάτης των ναυτικών σε μια κατ' εξοχήν θαλασσινή και ναυτική χώρα.

Σύμφωνα με τον «Βίο» του, ο Άγιος Νικόλαος γεννήθηκε στα Πάταρα της Λυκίας, μια πολύ παλαιά πόλη στα νότια παράλια της Νότιας Μικρασίας, βορειοδυτικά του Καστελλορίζου σε απόσταση περίπου πέντε χιλιομέτρων από τις εκβολές του ποταμού Ξάνθου.

Το Συναξάρι του τον περιγράφει ως συμπαραστάτη των ορφανών και των χηρών, βοηθό των πτωχών, ελευθερωτή των αιχμαλώτων και προστάτη και σωτήρα εκείνων που ταξιδεύουν και κινδυνεύουν στη θάλασσα. Ταυτόχρονα, αναφέρεται και θεωρείται ως ιεράρχης ίσος με τους Αποστόλους και τους μεγάλους Ιεράρχες της Ορθοδοξίας, στυλοβάτης της πίστεως, «στύλος και εδραίωμα της Εκκλησίας», εξαιτίας του ιερού ζήλου τον οποίο επέδειξε για την αντιμετώπιση των κακοδοξιών και των αιρέσεων.

Η Λυκία, περιοχή της Μικράς Ασίας στη νοτιοδυτική της απόληξη, συνορεύει με την Φρυγία, την Καρία, την Παμφυλία και την Πισιδία στα βόρεια. Η υπόλοιπη βρέχεται από τη θάλασσα. Αποτέλεσε από τις πρώτες σατραπείες του Περσικού κράτους μετά την κατάληψή τους από τον πέρση στρατηγό Άρπαγο τον 6ο αι. π. Χ. Παρά τη μακρόχρονη υπαγωγή της στους Πέρσες και τους Έλληνες, διατήρησε τα ιδιαίτερα πολιτιστικά χαρακτηριστικά της, αλλά η ακμή των πόλεών της οφείλεται κυρίως στην ελληνική επίδραση και στη γειτονία της με τη Ρόδο.

Τα αρχαιολογικά μνημεία της απλώνονται σε πολλά σημεία. Ανάμεσά τους ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι λαξευμένοι στον βράχο τάφοι, που παρουσιάζονται από τον 6ο αι. π.Χ.. Έχουν τη μορφή διωρόφων οικίσκων με αετωματική επίστεψη και είναι διάσπαρτοι σε όλη την περιοχή.

Τα Μύρα, η πατρίδα του Αγίου Νικολάου, που τουρκικά ονομάζεται Demre, από τη γενική του ελληνικού ονόματος (των Μύρων), υπήρξε από τις σημαντικότερες πόλεις της Λυκίας και σπουδαίο εμπορικό κέντρο. Αναπτύχθηκε στις εκβολές του ποταμού Ανδριακού στον κόλπο της σημερινής πόλης Φοινίκης, που απέχει από τα Μύρα περίπου 20 χιλιόμετρα. Την εποχή του αυτοκράτορα Θεοδοσίου του Β΄ έγινε πρωτεύουσα της περιοχής.

Από τους πρώτους χριστιανικούς χρόνους η μορφή του Αγίου Νικολάου δεσπόζει κυριαρχικά και ο ναός του, παρά την ύπαρξη πολλών αξιόλογων αρχαίων μνημείων (ανάμεσα στα οποία και ένα πολύ αξιόλογο θέατρο) αποτελεί τον σημαντικότερο πόλο έλξεως των επισκεπτών, ανεξαρτήτως καταγωγής ή θρησκεύματος. Οι Τούρκοι ευλαβούνται ιδιαίτερα τον Άγιο και τον θεωρούν θαυματουργό.

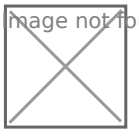

Ναοί προς τιμήν του Αγίου Νικολάου οικοδομήθηκαν πολλοί σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της οικουμένης. Ο παλαιότερος αλλά και σημαντικότερος θεωρείται εκείνος στα Μύρα της Λυκίας. Οι λόγοι είναι πολλοί. Ο πρώτος και κύριος είναι το γεγονός ότι εκεί βρίσκεται ο τάφος του, η σαρκοφάγος από την οποία αφαιρέθηκαν τα λείψανά του για να μεταφερθούν στην Ιταλία τον 11ο αιώνα. Ο τόπος αυτός αποτέλεσε προσκύνημα ήδη από τον 4ο αιώνα. Άλλος λόγος το ότι εκεί είναι η πατρίδα του και η έδρα της επισκοπής του. Πολύ σημαντικό στοιχείο είναι και η

αδιάσπαστη χρήση του χώρου με αλλεπάλληλες μεταβολές από τον 4ο αιώνα και τις αρχές του 20ού.

Όπως σημείωνε ο αείμνηστος καθηγητής της Χριστιανικής και Βυζαντινής Αρχαιολογίας καθηγητής Γεώργιος Αντουράκης «Το αξιόλογο αυτό μνημείο -που αποτελεί χαρακτηριστικό “Μουσείο” παλαιοχριστιανικής, βυζαντινής και μεταβυζαντινής Τέχνης- παρουσιάζει έντονη, και μάλιστα αδιάκοπη λατρευτική χρήση από τον 4ο αιώνα (τάφος του Αγίου, γλυπτά κ.ά.) και σχεδόν έως τη μοιραία εκείνη Μικρασιατική Καταστροφή του1922. Έτσι, ο περίφημος Ναός του Αγ. Νικολάου στα Μύρα κατέχει εξέχουσα θέση στη συνείδηση όχι μόνο του μικρασιατικού λαού, αλλά και ολοκλήρου του Χριστιανικού κόσμου, και μάλιστα μέχρι σήμερα. Μετά τον περίφημο Ναό του Ευαγγελιστού Ιωάννου στην Έφεσο, ο τάφος και η εκκλησία του Αγ. Ιωάννου είναι το πρώτο σε σπουδαιότητα χριστιανικό μνημείο της Μ. Ασίας».

Κατά τη διάρκεια του 5ου ή του 6ου αιώνα οικοδομήθηκε στη θέση του τάφου βασιλική, της οποίας διατηρήθηκαν κάποια λείψανα από τη βορειοδυτική και τη νοτιοανατολική περιοχή, εκεί όπου βρισκόταν η σαρκοφάγος με το λείψανο του Αγίου. Με την πάροδο του χρόνου προσαρτήθηκαν στο αρχικό κτίριο ορισμένα προσκτίσματα, απαραίτητα στη λειτουργία του προσκυνήματος.

Κατά τον 8ο αιώνα οικοδομήθηκε νέος επιβλητικός ναός, τρίκλιτη βασιλική με τρούλο, όπου συμπεριλαμβάνονται και τα περισσότερα από τα παλαιότερα κτίρια, και κυρίως εκείνα της νοτιοανατολικής περιοχής με τα παρεκκλήσια. Διατηρείται, επίσης, η τρίπλευρη εξωτερικώς και ημικυκλική εσωτερικώς αψίδα του ιερού. Στο ιερό Βήμα διατηρείται το ημικυκλικό μαρμάρινο σύνθρονο από δέκα βαθμίδες, η μαρμάρινη βάση της Αγίας Τράπεζας και το κιβώριο με τους τέσσερις επίσης μαρμάρινους κίονές του. Σώθηκαν έως σήμερα διάφορα αρχιτεκτονικά μέλη, όπως κίονες, κιονόκρανα κ.ά. Από αυτά συνάγεται ότι ο άμβωνας του ναού βρισκόταν στο μέσον του κεντρικού κλίτους και διέθετε δύο κλίμακες.

Το 1989 το υπουργείο Πολιτισμού της Τουρκίας άρχισε εργασίες συντήρησης και αποκατάστασης του μνημείου, τα οποίο έχει χαρακτηρισθεί ως «Αρχαιολογικός Χώρος Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς». Πριν από κάποια χρόνια, το Ίδρυμα Ωνάση συνέβαλε αποφασιστικά με την από κοινού με Τούρκο επιχειρηματία χρηματοδότηση των εργασιών αποκατάστασης του Ναού του Αγίου Νικολάου στα Μύρα της Λυκίας, έργο για τη συνέχιση του οποίου έχει ήδη συμβάλει το Οικουμενικό Πατριαρχείο και άλλοι φορείς. Οι εργασίες απέβλεπαν στον

καθαρισμό, στη στερέωση και στην αποκατάσταση των τοιχογραφιών που έχουν διασωθεί σε διάφορα σημεία του ναού: νάρθηκα, κυρίως ναό, παρεκκλήσια. Οι τοιχογραφίες αυτές είναι εξαιρετικής τέχνης.